

3. Ex eodem item carmine quæ ætate floruerit A auctor, expiscari licet. Subdit enim Tityrus (a) :
 militiæ Christianæ nomen dedisse. Sic enim in sua ecloga poeta noster Ægonem, unum ex pastoribus idololatris, loquentem inducit (f) :

Magnis qui colitur solus in urbibus,
 Christus, perpetui gloria Numinis,
 Cujus filius unicus.

Ea itaque tempestate, Christiana religione invalescente, idolorum cultus in pagis tantum et viculis adhuc vigeat : quæ quidem notatio sæculum IV desinens innuit. His adde, sanctum Ambrosium suam Expositionem in Lucam, ubi testis oculatus memoratam luem grassatam fuisse tradit, conscripsisse non ante annum 386, ut post Hermantium (b) pluribus argumentis evicerunt doctissimi Ambrosianorum operum editores BB. (c). Cæterum non est hic prætereundum, carmen auctoris nostri hactenus fuisse inscriptum *de mortibus boum*. Inapte enim vero : ut jure statuit Reinesius apud Schoetgenium (d). Id enim unum poetæ christiano proposito fuit, ut crucis Christi quem Deum ubique prædicat (e), virtutem extolleret ; cujus nimirum præpotenti signo sæva lues illa sedata fuerit : illud præterea simul addens, eo prodigio permotam ethnicorum turbam

Tityre, nil moror,
 Quin veris famuler religionibus.
 Errorem veterem diffugiam libens :
 Nam fallax et ioanis est.
 Atque jam properat mens mea visere,
 Summi templa Dei....

Quibus proinde positus, deleta insulsa epigraphe quæ huc usque obtinuit, Carmen inscripsimus, *De virtute signi Crucis Domini*. Porro ab eo tempore quo illud primo editum fuit a Pithæo, ut superius diximus, anno scilicet 1586 veterum Patrum Bibliothecis fuisse intextum novimus : separatim vero vulgatum Francofurti anno 1612, cura et studio Joannis Weitzii et Wolfgangi Seberi : atque hæc eadem editio cum nova præfatione rursus prodiit Lugduni Batavorum anno 1715. Denique ipsam repetiit Groningæ anno 1725 Gerhardus Outhovius ad calcem libri *de judiciis Jehovæ*, ut ex Fabricio comperimus (g).

(a) Sev. Carm. bucol. vv. 402 seq.

(b) Hermant. Vit. S. Ambr. lib. IV, cap. 20.

(c) Ambr. opp. tom. II, pag. 4258 seq.

(d) Schoett. tom. VI Bibl. med. Lat. Fabric. pag.

461.

(e) Sev. l. c. vv. 405, 411, 414, 426.

(f) Id. Ibid. v. 421.

(g) Fabric. Bibl. Lat. tom. III, pag. 278.

SEVERI RHETORIS ET POETÆ CARMEN BUCOLICUM DE VIRTUTE SIGNI CRUCIS DOMINI.

ÆGON, BUCULUS, TITYRUS.

ÆGON.

Quidnam, solivagus, Bucule, tristia
 Demissis graviter luminibus, gemis ?
 Cur manant lacrymis largifluis genæ ?
 Fac, ut norit amans tui.

BUCULUS.

5 Ægon, quæso, sinas alta silentia
 Ægris me penitus condere sensibus.
 Nam vulnus reserat, qui mala publicat :
 Claudit, qui tacitum premit.

ÆGON.

10 Contra est, quam loqueris : recta nec autumas :
 Nam divisa, minus sarcina fit gravis :
 Et quidquid tegitur, sævius incoquit.
 Prodest sermo doloribus.

BUCULUS.

15 Seis, Ægon, gregibus quam fuerim potens :
 Ut totis pecudes fluminibus vagæ
 Complerent etiam concava vallium,
 Campos et juga montium :

C Nunc lapsæ penitus spes opis est meæ :
 Et longus peperit quæ labor omnibus
 Vitæ temporibus, perdita biduo.
 20 Cursus tam citus est malis.
 Hæc jam dira lues serpere dicitur.
 Pridem Pannonios, Illyricos quoque,
 Et Belgas graviter stravit : et impio
 Cursu nos quoque nunc petit.

ÆGON.

25 Sed tu qui solitus nosse salubribus
 Succis, perniciem pellere noxiam :
 Cur non, anticipans quæ metuenda sunt,
 Admosti medicas manus ?

BUCULUS.

D Tanti nulla metus pervia signa sunt,
 30 Sed quod corripit, id morbus et opprimit :
 Nec languere sinit, nec patitur moras.
 Sic mors ante luem venit.
 Plaustis subdideram fortia corpora
 Lectorum studio quo potui, boum.

- 35 Queis montis geminæ consona tinnulo
 Concentu erepitacla,
 Ætas consimilis, setaque concolor :
 Mansuetudo eadem, robur idem fuit,
 Et fatum, medio nam ruit aggere
- 40 Par victum parili nece.
 Mollito penitus farra dabam solo.
 Largis putris erat gleba liquoribus.
 Sulcos perfacilis stiva tetenderat;
 Nusquam vomer inhæserat :
- 45 Lævus bos subito labitur impetu,
 Æstas quem domitum viderat altera.
 Tristem continuo desero conjugem,
 Nil jam plus metuens mali,
 Dicto sed citius consequitur necem
- 50 Semper qui fuerat ^a et integer,
 Tunc longis quatiens ilia pulsibus,
 Victum deposuit caput.
- ÆGON.
- Angor, discrucior, mœreo, lugeo.
 Damnis quippe tuis, non secus ac meis,
- 55 Pectus conficitur; sed tamen arbitror,
 Salvos esse greges tibi.
- BUCULUS.
- Illuc tendo miser, quo gravor acrius.
 Nam solamen erat vel minimum mali,
 Si fetura daret posterior mihi,
- 60 Quod præsens rapuit lues.
 Sed quis vera putet? progeniem quoque
 Exstinctam pariter, vidi ego cernuam
 Invicem gravidam, vidi animas duas
 Uno in corpore perditas.
- 65 Hic fontis renuens, graminis immemor,
 Errat succiduo bucula poplite,
 Nec longum refugit : sed graviter ruit
 Leti compede claudicans.
- At parte ex alia, qui vitulus modo
- 70 Lascivas saliens texerat vias,
 Ut matrem subiit : mox ibi morbido
 Pestem traxit ab ubere.
 Mater tristifico vulnere saucia,
 Ut vidit vituli condita lumina :
- 75 Mugitus iterans, ac misere gemens,
 Lapsa est : et voluit mori.
 Tunc tamquam metuens, ne sitis aridas
 Fauces opprimeret : sic quoque dum jacet
 Admovit ^b ubera mortuo.
- 80 Post mortem pietas viget.
 Hinc taurus solidi vir gregis, et pater,
 Cervicis valida frontis et ardus,
 Lætus dum sibimet plus nimio placet,

^a Al. add. *sanus*.
^b Al. add. *moriens*.

- A Prato concidit herbido.
 85 Quam multis foliis silva cadentibus
 Nudatur gelidis tacta aquitonibus,
 Quam densis fluitant velleribus nives
 Tam crebræ pecudum neces.
 Nunc totum tegitur funeribus solum,
 90 Infantur tumidis corpora ventribus,
 Albent lividulis lumina nubibus,
 Tenso crura rigent pede.
 Jam circum volitant agmina tristium,
 Dirarumque avium, jamque canum greges
- 95 Insistunt laceris visceribus frui.
 Heu, cur non etiam meis!
 Quidnam, quæso, quid est, quod vario modo
 Fatum triste necis transilit alteros,
 Affligitque alios? en tibi Tityrus
- B Salvo lætus agit grege.
 100 Ipsum contueor. Dic age, Tityre,
 Quis te subripuit cladibus his Deus,
 Ut pestes pecudum, quæ populata sit
 Vicinos, tibi nulla sit?

TITYRUS.

- 105 Signum quod perhibent esse Crucis Dei :
 Magnis qui colitur solus in urbibus
 Christus, perpetui gloria Numinis,
 Cujus filius unicus.
 Hoc signum mediis frontibus additum,
 110 Cunctarum pecudum certa salus fuit.
 Sic vero Deus hoc nomine præpotens
 Salvator vocitatus est.
- C Fugit continuo sæva lues greges :
 Morbis nil licuit. Si tamen hunc Deum
 115 Exorare velis : credere sufficit.
 Vocum ^c sola fides juvat.
 Non ullis madida est ara cruoribus,
 Nec morbus pecudum cæde repellitur,
 Sed simplex animi purificatio
- 120 Optatis fruitur bonis.

ÆGON.

- Hæc si certa probas, Tityre, nil moror,
 Quin veris famuler religionibus.
 Errorem veterem diffugiam libens :
 Nam fallax, et inanis est.
- 125 Atque jam properat mens mea visere
 Summi templa Dei : quin age, Bucule,
 Non longam pariter congregidimur viam,
 Christi et ^d numen agnoscimus.
 Et me consiliis jungite prosperis :
- 150 Nam cur addubitem, quin homini quoque
 Signum prosit idem perpete sæculo,
 Quo vis morbida vincitur?

^c An votum?
^d Al. *Numina noscimus*.